

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clara Et Praeclara Methodus Parandæ Eloquentiæ,
Secundùm Doctrinam & Præcepta Cypriani Soarii è
Societate Jesu, Ad Captum Et Praxim Faciliorem
Accommodata**

Worpitz, Georg

Coloniæ Agrippinæ, 1700

§. 1. De Exordio Orationis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68908](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68908)

partibus singulis expingendis satis est versatus. Et verò quemadmodum huic designare totius hominis imaginem principio, est imaginationem ejus confundere, cum nescit quid primum, & quomodo unumquodque sit effigiandum, sic, & Tironi evenit Eloquentiæ, veluti compertum est in iis, quibus mox initio Rhetoricæ totius orationis thema assignatum est. Nimirum alius ordo, doctrinæ est, alius praxeos, quippe alius ordo in intentione alius in executione. Unde etiam juxta doctrinam Ciceronis ultimo excogitandum exordium, quod primum faciendum, & dicendum, sed in mea causa satis, ad rem accedo, in qua cum præter palatium eloquentiæ, Causinum, P. Masen, & P. Martinus Ducygne, & P. Pompeii in Candidato Eloquentiæ jam propè omnia expresserint, breviter ponam, quæ Authori congruunt, ne in re necessaria & ultimè intentæ Tironi defuisse videar.

§. I. De Exordio Orationis.

Oratio est sermo constans exordio, narratione, confirmatione, & epilogo. Quatuor igitur ejus sunt partes, de quibus jam aliquid dicturus sum. *Exordium* est ingressus qui nam ad rem quæstionemve, quam tractaturi sumus; disponitur enim per illud Auditor ad benevolè, attentèque audiendum. Unde concilianda attentio, & benevolentia. Et in causa quidem, seu quæstione & materia honesta, utili, magna, per se benevoli & attentissimi sunt. Non item in dubia obscura, & humili, dubia enim

enim cum habeat rationes in utramq; partem, potest fieri, ut auditor contrariam nostram sententiam sit preoccupatus, ideoque benevole trahendus, ut affectum sensumque suum deponat. Obscura vero causa, cum forte nec quoad quaestionem intelligatur, negligitur, Humilis autem, cum vilis sit, vilipenditur, unde ut de iis audiatur orator, *attentionem* excitare necesse habet. Quandoque etiam *insinuatione* opus est, quando causa sic est admirabilis. ut appareat incredibilis, aut falsa, aut erronea, quod itidem factu opus est, quando materia quaestionis turpis videtur esse. *Est autem insinuatio* exordiendi ratio, & modus, quo non aperte proponimus quid dicturi sumus, sed per ambages, & cuniculos, quibus callide affectum, & sensum auditoris occupamus, ut hac super re nos audiat: quod etiam factitandum toties, quoties Auditores fatigati sunt audiendo, modis lib. 2. c. 3. praescriptis. Est igitur insinuatio quando occulte paratur benevolentia, & attentio. Quando autem aperte *principium* Ciceroni dicitur. Ex his patet exordiorum hoc saeculo exiguam esse necessitatem, cum enim ultrò veniant Auditores, ad audiendum de re praesertim jucunda, grata, utili, honesta, libenter audiunt. Unde sufficit, si reddantur dociles, facta rei clara, & aperta propositione, de qua acturi sumus. Ne tamen sine petita audientia irruere videamur in aurium fores velitationis instar, aut praeludii Musici, praemittitur aliquid quod

cum

cum re, de qua acturi sumus connexum est, ex quo aptè & sensim ad propositionem delabamur. Cavendum nihilominus in his, ne offendatur animus, & aures auditoris in principio. Unde rectè monetur c. 4. ut *exordia sint accurata*, id est, elaborata studio, & diligentia, ut sint *acuta*, id est, ingeniosa, inexpectatum aliquid, vel quoad materiam, vel formam habeant; sint *instructa sententiis & apta verbis*, id est, habeant figuras verborum & sententiarum, quibus lenes cieantur affectus, numerumque Oratorium, quò ad illicitum aurium aptè cadant verba. Sint *Causarum propria*: id est ex visceribus quæstionis, seu ex prædicato, & subjecto quæstionis fiant. Unde assumendum pro ingressu tale quid, quod per se, & ex natura sua connexum est cum quæstione, seu propositione; non verò quod remotum est & longè petatum, ut velut per crines trahendum sit ad rem proponendam. Servit hic quæstionem finitam revocare ad infinitum seu thesaurum ut probaturus S. Ignatium beneficium fuisse per litterarum restauratum vigorem, formatis hunc syllogismum. Beneficio reddenda sunt gratia, sed S. Ignatius fuit beneficus per litteras restauratas, ergo. Propositionem seu majorem sume pro exordio. Minorem pro confirmatione, demonstrata singula, & aptè connexa erit confirmatio, & propositio cum exordio. Valent etiam hic adjuncta temporis, loci, solennitatis, personarum, quæ dicit, & ad quam confide-

rata. Item contraria, ut vitium cum sit turpe, virtus erit laudabilis. Quæ ab exemplis, proverbiiis, sententiisque, aut symbolis ducuntur exordia, ex loco sunt intrinseco causæ, ideoque non ex visceribus. Si tamen assumantur, videndum, ut apta fiat, & connaturalis, non violenta applicatio. Hinc *vitiosa exordia* sunt *vulgare, commune, commutabile, longum, separatum, translatum, & contra præcepta.* vulgare, est, quod ad alias orationes etiam valet, non tamen pro adversarii causa. Commune autem est, quo etiam adversarius uti potest pro sua causa, seu quæstione, ita tamen ut nihil mutetur; quod si enim mutetur aliquid, dicitur Commutabile. Longum est, quod debitam proportionem excedit: proportio sumenda est ab homine: caput exordium est, corpus confirmatio; monstruosum est exordium, quod propter parvitatem, aut magnitudinem corpori non conformatur; separatum est, quod neque ex natura sua, neque per artis applicationem convenit cum statu quæstionis, & propositione. Translatum est, quod non tantum non est ad propositam quæstionem, sicut separatum, sed ex quo planè toto cælo aliud quid sequitur. Denique contra præcepta: quod suo loco, & tempore non observat leges, quæ de concilianda attentione, benevolentia, insinuatione &c. dantur.

Nota propositionem, & insinuationem, si quando ea utendum est, non esse partem oratio-

tio-

454. *Supplementum lib. I. ad cap. 33.*
tionis, sed partem exordii; propositio autem
est pars exordii per se, quia semper necessaria
ad docilitatem, insinuatio autem per accidens
si nimirum materia sit admirabilis, & turpis,

§. II, *De Narratione.*

Narratio est oratio exponens rem factam,
vel quasi factam, dixi, quasi *factam*, ut & fa-
bulæ comprehendantur sub illa. Est duplex
alia simpliciter necessaria, sine qua causa seu
status quæstionis explicari non potest, ut fit
in genere judiciali, exemplum est in Milo-
niana. Alia secundum aliquid necessaria, ut
dum in genere demonstrativo virtutes pro-
bamus per res gestas, quas referimus, cujus
exempla invenies in plerisque orationibus
Peripiniani, Tarquinii, Gallutii, Mureti,
Vernulæi &c.

Vitia narrationis sunt 1. si res nimis e-
nucleentur, & à primis principiis arcessan-
tur, narrenturque cum otiosis adjunctis,
ut si narrare velles, quâ ratione Julius Cz-
sar dictaturam perpetuam invaserit; ordiaris
dicere de Romuli & Remi origine, prima
Romæ constitutione, præterea adjungas,
quâ ratione milites tractare solitus fuerit,
quæ domi privatim cum civibus, & exteris
solitus sit facere, quæ omnia ad rem nec au-
gendam, nec minuendam faciunt. 2. Vitium
est, si crebræ nimis parentheses, & prolizæ
adhibeantur; ut, si narres raptum Hele-
næ, interponas per parentheses, quanta bo-
na